

การพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญาท้องถิ่น จากทรัพยากรความ
หลากหลายทางชีวภาพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา:บ้านโพธิ์พัฒนา
ตำบลคณที อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร

**The Development of Processing Herbs Based on Local Intelligence from the Variety of
Biodiversity Resources to Improve Community's Economy: the Case Study of Bhan
Phopattana, Tambon Khonthi, Amphoe Mueang, Kamphaeng Phet Province**

นางลัดดา จีวัญ¹ ทิพย์วรรณ ศิบุญนันท์² ชญานันท์ ศิริกิจเสถียร² วีรวรรณ แจ่มไม้²
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร (แม่สอด)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
อีเมล: jeab151127@hotmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรตามภูมิปัญญาท้องถิ่น จากทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา:บ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณที อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาแปรรูปพืชสมุนไพรท้องถิ่น จากความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร และแนวทางการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นสินค้าของชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณที อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องและมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการพืชสมุนไพรในชุมชน จำนวน 10 คน และกลุ่มแม่บ้านที่สนใจในการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรท้องถิ่น จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ การสังเกต กิจกรรมการพัฒนา และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบเชิงพรรณนา โดยเขียนเป็นความเรียง อธิบายลักษณะของสิ่งที่ศึกษาโดยเฉพาะ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มผู้นำชุมชน รวมทั้งประชาชนบ้านโพธิ์พัฒนา หมู่ที่ 5 ตำบลคณที อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร นั้นได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรเพราะชุมชนมีพืชสมุนไพรหลายชนิดถือได้ว่ามีความหลากหลายด้านชีวภาพพืชสมุนไพร เช่น ขมิ้น ไพล พลูควาวานหางจรเข้ ข่า ตะไคร้ มะกรูด พักข้าว กระเพรา โหระพา ถั่วดาวอินคา วานชั้กมดลูก ผู้วิจัยจึงร่วมกับผู้นำและประชาชนบ้านโพธิ์พัฒนาในการแปรรูปพืชสมุนไพร จำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่ การทำสบู่สมุนไพร และลูกประคบสมุนไพรแห้ง และได้ร่วมกันออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ และ

บรรจุกัญช์ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ เกิดมูลค่าเพิ่มในตัวผลิตภัณฑ์ จากการศึกษาผลการวิจัย พบว่าการรวมกลุ่มการแปรรูปพืชสมุนไพร การทำสบู่สมุนไพรกับการทำลูกประคบแห้งสามารถผลักดันให้เป็นสินค้าชุมชนได้ เพราะว่าการกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจในการแปรรูป และมีแนวทางในการจัดหางบประมาณ โดยมีการปรึกษากับทางกลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งกลุ่มผู้นำชุมชนก็ได้ให้ความสำคัญและกำลังจะผลักดันให้เป็นสินค้าชุมชน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มพื้นที่การปลูกพืชสมุนไพร และเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย

คำสำคัญ : การแปรรูปพืชสมุนไพร,ความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร,ภูมิปัญญาท้องถิ่น,สินค้าชุมชน

Abstract

The development of processing herbs based on local intelligence from the variety of biodiversity resources to improve community's economy: the case study of Bhan Phopattana, Tambon Khonthi, Amphoe Mueang, Kamphaeng Phet Province aims to develop herb's processing and promote them as the products by Bhan Phopattana Phopattana, Tambon Khonthi, Amphoe Mueang, Kamphaeng Phet Province. The sample groups used in this research are ten related and experiences persons involved in herbs from the village and a group of 20 housewives interested in the development of processing herbs. Tools used in this study are interviewing, observation, developing the activities, and group discussion. Data is presented in descriptive analysis through the essay explaining the characteristics of aimed objects.

The result of this study shows that the village chief and village's leaders, including the villagers of Bhan Phopattana Phopattana, Moo 5, Tambon Khonthi, Amphoe Mueang, Kamphaeng Phet Province, place importance on the development of processing herbs because the community has various herbs which can be considered as a biodiversity resource. The examples of herbs found in the village are turmeric (*Curcuma longa*), *Zingiber purpureum* Roscoe, *Houttuynia cordata*, *Aloe vera*, galangal, lemongrass, *Momordica cochinchinensis*, basil, sweet basil, sacha inchi, and *Curcuma zanthorrhiza*. The researcher had joined the village leaders and the villagers of Bhan Phopattana Phopattana in the development of processing herbs which consisted of 2 activities: making herbal soap and dried herbal ball for massage. Together with the

villagers, the researcher helped developing product and packaging design to make them look more interesting and add value to the product. The researcher also found that herbal soap and dried herbal ball for massage can be promoted as the village's products because the villagers are knowledgeable and understand the processions. There are also many ways to fund this project. The villagers can consult with the village leaders if they face obstacle because they place importance on this project and plan to promote them as community's products. They tend to extend the area for herbs growing and increase diversity as well. All of these are to aim for developing the sustainable community's economy and developing local intelligence.

Keywords : processing herbs, variety of herb biodiversity, local intelligence, products by community

1. บทนำ

การวิจัยและพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นงานที่สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ ประเทศไทยตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง จึงมีโอกา และความได้เปรียบที่จะนำทรัพยากรชีวภาพมาพัฒนาต่อยอด และเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น หลายประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพ ส่วนหนึ่งเพื่อเป็น “ต้นทุนทางธรรมชาติ” สร้างสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลดภัยพิบัติจากธรรมชาติที่ทวีความรุนแรง อีกส่วนหนึ่งเป็น “ฐานทรัพยากร” นำมาวิจัยและพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้ที่ยั่งยืน

พืชสมุนไพร เป็นผลผลิตจากธรรมชาติที่มนุษย์รู้จักนำมาใช้เป็นประโยชน์เพื่อการรักษาโรคภัยไข้เจ็บตั้งแต่โบราณกาลแล้ว เช่น ในเอเชียก็มีหลักฐานแสดงว่ามนุษย์รู้จักใช้พืชสมุนไพร มากกว่า 6,000 ปี แต่หลังจากที่ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ มีการพัฒนาเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มีการสังเคราะห์ และผลิตยาจากสารเคมี ในรูปที่ใช้ประโยชน์ได้ง่าย สะดวกสบายในการใช้มากกว่าสมุนไพร ทำให้ความนิยมใช้ยาสมุนไพรลดลงมาเป็นอันมาก เป็นเหตุให้ความรู้วิชาการด้านสมุนไพรขาดการพัฒนา ไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร ในปัจจุบันทั่วโลกได้ยอมรับแล้วว่าผลที่ได้จากการสกัดสมุนไพร ให้คุณประโยชน์ดีกว่ายา ที่ได้จากการสังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ประกอบกับในประเทศไทยเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ มีพืชต่าง ๆ ที่ใช้เป็นสมุนไพรได้อย่างมากมายนับหมื่นชนิด ยังขาดก็แต่เพียงการค้นคว้าวิจัยในทางที่เป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้นเท่านั้น ความตื่นตัวที่จะพัฒนาความรู้ด้านพืชสมุนไพร จึงเริ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่ง มีการเริ่มต้นนโยบายสาธารณสุขขั้นมูลฐานอย่างเป็นทางการของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2522 โดยเพิ่มโครงการสาธารณสุขขั้นมูลฐานเข้าในแผนพัฒนาการสาธารณสุข ตามแผนพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ต่อเนื่องจนถึงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) โดยมีกลวิธีการพัฒนาสมุนไพรและการแพทย์แผนไทยในงานสาธารณสุขมูลฐาน คือ เพื่อสนับสนุนและพัฒนาวิชาการและเทคโนโลยีพื้นฐานอัน ได้แก่ การแพทย์แผนไทย เกษัตริกรรมแผนไทย การนวดไทย สมุนไพร และเทคโนโลยีพื้นฐาน เพื่อใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของชุมชน และเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการดูแลสุขภาพของตนเอง โดยใช้สมุนไพรการแพทย์พื้นบ้าน การนวดไทย ในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ให้เป็นไปอย่างถูกต้องเป็นระบบ สามารถปรับประสานการดูแลสุขภาพแผนปัจจุบันได้ อาจกล่าวได้ว่าสมุนไพรสำหรับสาธารณสุขมูลฐาน คือ สมุนไพรที่ใช้ใน

การส่งเสริมสุขภาพ และการรักษาโรค/อาการเจ็บป่วยเบื้องต้น เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น

ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ ในปัจจุบันพืชสมุนไพรจัดเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่ต่างประเทศกำลังหาทางลงทุนและคัดเลือกสมุนไพรไทยไปสกัดหาด้วยเพื่อรักษาโรคบางโรคและมีหลายประเทศที่นำสมุนไพรไทยไปปลูกและทำการค้าขายแข่งกับประเทศไทย สมุนไพรหลายชนิดที่เราส่งออกเป็นรูปของวัตถุดิบคือ กระวาน ขมิ้นชัน เร่ว เปล้าน้อยและมะขามเปียก เป็นต้น ซึ่งสมุนไพรเหล่านี้ตลาดต่างประเทศยังคงมีความต้องการอีกมาก และในปัจจุบันกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้ความสนใจในการศึกษาเพิ่มขึ้น และมีโครงการวิจัยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาระบบการผลิต การตลาดและการสร้างงานในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) เพื่อหาความเป็นไปได้ในการพัฒนาคุณภาพและแหล่งปลูกสมุนไพรเพื่อส่งออก โดยกำหนดชนิดของสมุนไพรที่มีศักยภาพ 13 ชนิด คือ มะขามแขก กานพลู เทียนเกล็ดหอย ดอกคิง เร่ว กระวาน ชะเอมเทศ ขมิ้น จันทร์เทศ ใบพลู พริกไทย ตีปาลี และน้ำผึ้ง

ซึ่งจากการสำรวจและสัมภาษณ์ นายเวทิน วัชรเวโรจน์ ผู้นำหมู่บ้านชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณที อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร บ้านโพธิ์พัฒนาสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม อุดมสมบูรณ์ มีคลองชลประทานไหลผ่าน 2 สาย ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำไร่ไถนา และทำนา เพราะเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งทางกลุ่มแกนนำของชุมชนได้มีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการปลูกพืชสมุนไพร สนับสนุนพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพร จำนวน 50 ตารางวา และส่งเสริมให้มีการปลูกพืชสมุนไพรทุกครัวเรือน และได้ให้ความสำคัญในเรื่องการนำสมุนไพรที่นำมาแปรรูปสกัดเป็นยาแผนโบราณภูมิปัญญาท้องถิ่น ยาที่ได้ใช้กันมาในอดีตเป็นส่วนใหญ่แต่ในปัจจุบันก็ยังคงมีที่ใช้อยู่บ้าง ต้นตอของยาแผนโบราณได้จาก พืช (พืชวัตถุ) สัตว์ (สัตว์วัตถุ) และแร่ธาตุ (ธาตุวัตถุ) ซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติ ได้มีการใช้แบบบอกเล่าต่อกันมา ไม่มีการค้นคว้าวิจัยเหมือนอย่างยาแผนปัจจุบัน พืชที่ใช้เป็นยาอาจเป็นพืชยืนต้น พืชล้มลุก หรือพืชผักสวนครัว รวมทั้งผลไม้โดยใช้พืชทั้งต้นหรือส่วนต่างๆ ของพืช เช่น เปลือก แก่น ดอก เกสร ใบ ผล ฯลฯ เพื่อเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน และมีอาชีพเสริมและมีรายได้ให้กับชุมชน

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการตระหนักและให้ความสำคัญการศึกษา รวบรวมชนิดพันธุ์พืช ประเภทของพืชสมุนไพร ที่สามารถนำมาเป็นอาหาร และสกัดเป็นยาแผนโบราณตามวิถีชาวบ้าน การพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรท้องถิ่นตามภูมิปัญญาท้องถิ่น จากทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน สามารถสร้างรายได้ อีกทั้งยังเป็นแนวทางการอนุรักษ์ สืบสาน และเผยแพร่ภูมิปัญญาของชุมชนได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรท้องถิ่น จากความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร ของชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณทิ อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร
2. แนวทางการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นสินค้าของชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณทิ จังหวัดกำแพงเพชร

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ประชากรในชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณทิ อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาบริบทชุมชน ความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และการพัฒนาการแปรรูปสมุนไพร ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการพืชสมุนไพรในชุมชน จำนวน 30 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 10 คน ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน ในการรวบรวมความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น และกลุ่มแม่บ้านที่สนใจในการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรท้องถิ่น ที่นำมาทำเป็นอาหาร และยาสมุนไพร จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ การสังเกต กิจกรรมการพัฒนา และกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยจะทำการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน บ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณทิ อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ และตำแหน่งผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกพืชสมุนไพร ความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพรของชุมชน รวบรวมชนิดพันธุ์พืชสมุนไพรประเภทกินได้ที่นำมาเป็นอาหาร และสกัดเป็นยาสมุนไพรตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน การใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร และแนวทางการอนุรักษ์การปลูกพืชสมุนไพร

ตอนที่ 3 เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพรกินได้ที่นำมาทำเป็นอาหารและสกัดเป็นยาสมุนไพรตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 กิจกรรมการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรท้องถิ่นจากทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน บ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณที อำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 กิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์ เพื่อผลักดันผลิตภัณฑ์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คณะผู้วิจัยประชุมและวางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แล้วออกแบบเครื่องมือคือ บท/ประเด็นการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน วัฒนธรรมชุมชนความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร รวบรวมชนิดพันธุ์พืชสมุนไพรประเภทกินได้ที่นำมาเป็นอาหาร และสกัดเป็นยาสมุนไพรตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการศึกษา รวบรวมวัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพรกินได้ที่นำมาทำเป็นอาหารและสกัดเป็นยาสมุนไพรตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 5 สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่บ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณที อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร ที่นำมาทำอาหารและสกัดเป็นยาสมุนไพรตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 5 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรท้องถิ่นจากทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้สามารถแปรรูปพืชสมุนไพรจากท้องถิ่นได้

ขั้นตอนที่ 6 ส่งเสริมการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นสินค้าของชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณที อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน บ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณที อำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร รวบรวมวัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพรกินได้ที่นำมาทำเป็นอาหารและสกัดเป็นยาสมุนไพรตามภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวทางการอนุรักษ์การปลูกพืชสมุนไพร ซึ่งจะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณา โดยเขียนเป็นความเรียง อธิบายลักษณะของสิ่งที่ศึกษาโดยเฉพาะ

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรท้องถิ่น จากความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร ของชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณทิ อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ผลการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการปลูกพืชสมุนไพร

ผลการศึกษาจากการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่ชุมชน และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 10 คน ประชาชนในหมู่บ้านโพธิ์พัฒนา จำนวน 20 คน ซึ่งผลการสัมภาษณ์จะสรุปผลเฉพาะที่สำคัญบางประเด็นเท่านั้น ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการปลูกพืชสมุนไพรของบ้านโพธิ์พัฒนา เริ่มมาจากแนวคิดของกลุ่มผู้นำชุมชนที่ให้ความสำคัญต่อการปลูกพืชสมุนไพรในการทำเป็นอาหาร และสามารถนำมาสกัดเป็นยาสมุนไพร ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ กลุ่มผู้นำที่เริ่มปลูกพืชสมุนไพร มีแนวคิดการริเริ่มปลูกดังนี้

เริ่มจากหลวงพ่อบ้านโพธิ์พัฒนารูปหนึ่ง ท่านได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของพืชสมุนไพร เพราะเห็นว่าพืชสมุนไพรสามารถรักษาโรคบางชนิดได้ โดยไม่ต้องใช้ยาแผนปัจจุบัน บางชนิดอาจมีราคาแพง และต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก อีกทั้งอาจหาซื้อได้ยากในท้องถิ่นนั้น บางชนิดให้ผลการรักษาดีใกล้เคียงกับยาแผนปัจจุบันและให้ความปลอดภัยแก่ผู้ใช้มากกว่ายาแผนปัจจุบัน โดยสมุนไพรที่เริ่มปลูกจะเป็นเสลดพังพอน ขมิ้น ใพล ซึ่งสมุนไพรที่ปลูกสามารถนำมาทำเป็นยา รักษาโรคตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น นำใบเสลดพังพอนมาสกัดทำยาสมุนไพรรักษาโรคไข้หวัด สามารถรักษาได้โดยไม่ต้องไปหาหมอหรือเสียเงินซื้อยากิน เป็นรักษาตามแบบแผนโบราณท้องถิ่น ปัจจุบันพื้นที่ป่าชุมชนมีเนื้อที่ประมาณ 8 ไร่ 3 งาน หลวงพ่อบ้านได้ใช้พื้นที่ป่าชุมชนในการปลูกพืชสมุนไพรเป็น จำนวน 50 ตารางวา ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกเป็นบริเวณติดวัดบ้านโพธิ์พัฒนาพอดี

จากนั้นกลุ่มผู้นำชุมชนได้เริ่มมาให้ความสนใจ คือ ผู้ใหญ่เวดิน รัตนเวโรจน์ ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์พัฒนาหมู่ที่ 5 คนปัจจุบัน แนวคิดในการปลูกนั้นเริ่มมาจากการซื้อพืชสมุนไพรมาทำเป็นอาหาร เช่น ใบกระเพรา โหระพา ข่า ตะไคร้ ฯลฯ ซึ่งพืชเหล่านี้สามารถนำมาเป็นยาสมุนไพรได้ด้วย แต่ประชาชนในชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา รวมทั้งบ้านผู้ใหญ่ต้องซื้อพืชสมุนไพรเหล่านี้รับประทาน จึงมีแนวคิดที่ปลูกขึ้นมาเองจะได้ลดรายจ่ายของครัวเรือนอีกด้วย โดยพืชที่ปลูกจะเน้นหาได้ง่ายในท้องถิ่น ใช้ปลูกเพื่อใช้เป็นอาหารและปลูกเป็นพืชผักสวนครัวได้

นายก้อ พิมพดี นักปราชญ์ชุมชน เรื่องพืชสมุนไพรนำมาสกัดเป็นยาตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งท่านนี้จะมีความรู้ในเรื่องการใช้ยาสมุนไพร มีแนวคิดการปลูกมาจากการนำพืชสมุนไพรในท้องถิ่นของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามแบบแผนโบราณ อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์มรดกไทยให้

ประชาชนในท้องถิ่น ทำให้คนเห็นคุณค่าและกลับมาดำเนินชีวิตธรรมดาดีขึ้น ทำให้เกิดความภูมิใจในวัฒนธรรมและคุณค่าของความเป็นธรรม

จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่หมู่บ้านโพธิ์พัฒนา ส่วนใหญ่ตอบเป็นเสียงเดียวกันว่าการริเริ่มปลูกพืชสมุนไพรจะมาจากผู้ใหญ่บ้านเวกิน รัตนเวโรจน์ มาให้แนวคิดและแนะนำชักชวนให้กับลูกบ้านปลูกพืชสมุนไพร โดยจะเน้นสมุนไพรในครัวเรือน เพราะจะปลูกง่ายหาพันธุ์ง่าย และสามารถนำมาปรุงอาหาร และใช้เป็นยาสมุนไพรสกัดเอาไว้ใช้เองตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน บางส่วนจะมีแนวคิดการปลูกมาจากสมัยโบราณที่มีการปลูก และสืบทอดกันมาเป็นรุ่นสู่รุ่น จากการศึกษาพบว่าประชาชน จำนวน 20 หลังคาเรือน พบว่า จะปลูกพืชสมุนไพรอย่างน้อย 5 อย่างทุกหลังคาเรือน จากการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา หมู่ที่ 5 ตำบลคณฑี อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ได้ให้ความสนใจและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการปลูกพืชสมุนไพร โดยการคิดริเริ่มจะมาจากกลุ่มผู้นำชุมชนที่มีการเริ่มปลูก และมีการชักชวนประชาชนให้เล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของสมุนไพรไม่ว่าจะนำมาปรุงอาหารเป็นส่วนผสมของการทำขนม เช่น การนำผักข่ามาเป็นส่วนผสมของขนมทองม้วน และการนำมาสกัดเป็นยาสมุนไพรรักษาโรคแบบแผนโบราณ ใช้ในการรักษาหรือปฐมพยาบาลเบื้องต้น ซึ่งนำมาใช้รักษาได้จริงไม่เป็นอันตราย ซึ่งคนในชุมชนนี้จะมีปราชญ์ชาวบ้านเรื่องการทำยาสมุนไพร เช่น ยาต้ม ยาหม่อง พิมเสนน้ำ และลูกประคบจึงมีปลูกและรักษาไว้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกไทยให้ประชาชนลูกหลานในท้องถิ่นสืบไป ซึ่งมีพื้นที่ในการปลูกพืชสมุนไพร จำนวน 50 ตารางวา บริเวณพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา และที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และก็ปลูกในบริเวณบ้านเรือนของประชาชนเองทุกหลังคาเรือน

ผลการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพรของหมู่บ้านโพธิ์พัฒนา จะมีทั้งหมด 12 ชนิด ได้แก่ ขมิ้น ใพล พลุคว วานหางจรเข้ ข่า ตะไคร้ มะกรูด พักข่า กระเพรา โหระพา ถั่วดาวอินคา วานชักมดลูก

ผลการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรท้องถิ่น

ผลการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรท้องถิ่น การให้ความสำคัญกับการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพร เพื่อนำมาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มผู้นำชุมชนรวมทั้งประชาชนบ้านโพธิ์พัฒนา หมู่ที่ 5 ตำบลคณฑี อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร นั้นได้ให้ความสำคัญในการสร้างอาชีพให้กับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นอาชีพใดก็ตาม ถ้าเป็นการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรแล้วก็จะให้ความสำคัญเพราะชุมชนมีพืชสมุนไพรหลายชนิดถือได้ว่ามีความหลากหลายด้านชีวภาพพืชสมุนไพรเพราะมีการปลูกไว้ทุกครัวเรือนและมีหลากหลายชนิด ซึ่งหมู่บ้านโพธิ์พัฒนาได้มีการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรให้กับประชาชนประกอบกับชุมชนมี

ปราชญ์ชาวบ้านเรื่องหมอยาสมุนไพรจึงมีแนวคิดจะพัฒนาความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนจากแนวคิดนี้จึงได้มีการรวมกลุ่มของประชาชนบ้านโพธิ์พัฒนา จำนวน 20 คน เป็นแกนนำในการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรจากที่ท้องถิ่นปลูกในชุมชน นำมาพัฒนาให้เป็นสินค้าที่สามารถใช้เองได้และขายเป็นสินค้าของชุมชนได้ ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่สนใจจะมีอยู่ 4 ชนิด ได้แก่ สบู่ ลูกประคบ ครีมนวดน้ำ และยาสระผม ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการทำผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำนวน 2 ชนิดก่อน ได้แก่ สบู่สมุนไพรที่มีส่วนผสมของขมิ้นชัน น้ำผึ้ง และลูกประคบแห้ง

ผลจากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการทำผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ สบู่สมุนไพรที่มีส่วนผสมของขมิ้นชัน น้ำผึ้ง และลูกประคบแห้ง ซึ่งมีกลุ่มที่เป็นแกนนำในการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรเข้าร่วม จำนวน 20 คน จากผลการจัดกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าร่วมเป็นเพศหญิงทั้งหมด 20 คน มีอายุส่วนใหญ่ต่ำกว่า 40 ปี จำนวน 7 คน และอายุระหว่าง 50-59 ปี จำนวน 7 คน รองลงมา มีอายุระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 5 คน และอายุ 60-69 จำนวน 1 คน ตามลำดับ

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นในการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพร จำนวน 20 คน (แสดงผลในตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 ระดับความคิดเห็นในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน

รายการประเมิน	Mean	S.D.	ผลลัพธ์
1. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพรมากน้อยเพียงใด	4.70	0.47	มากที่สุด
2. ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม	4.55	0.51	มากที่สุด
3. การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและเชิงพาณิชย์	4.75	0.44	มากที่สุด
4. ความพึงพอใจในการอบรมในภาพรวม	4.60	0.50	มากที่สุด
5. กิจกรรมนี้ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตท่านให้ดีขึ้น	4.55	0.6	มากที่สุด
6. กิจกรรมนี้ช่วยสร้างรายได้ให้ท่านได้	4.60	0.59	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.1 การศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนในการจัดทำสบู่สมุนไพรที่มีส่วนผสมของขมิ้นชัน น้ำผึ้ง และลูกประคบแห้ง พบว่า จากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแล้วผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 มีความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 สามารถนำความรู้ที่จะได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและเชิงพาณิชย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 มีความพึงพอใจในการอบรมภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 ภาพรวมผู้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการเห็นว่ากิจกรรมนี้ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตท่านให้ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 และกิจกรรมนี้ช่วยสร้างรายได้ให้ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 ซึ่งทุกข้อประเด็นการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด



รูปที่ 4.1 ภาพกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การทำสบู่สมุนไพร(ส่วนผสมขมิ้นชันกับน้ำผึ้ง)



รูปที่ 4.2 ภาพกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การทำลูกประคบแห้ง

จากศึกษาโดยใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หลังจากอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนในการจัดทำสมุนไพรที่มีส่วนผสมของขมิ้นชัน น้ำผึ้ง และลูกประคบแห้ง พบว่า ผู้เข้าร่วมให้ความสนใจที่จะทำกิจกรรมและสามารถที่จัดทำเองได้ จากผลการศึกษา กลุ่มตัวแทนทั้ง 20 คน มีแนวคิดที่ตรงกันว่าสามารถนำไปต่อยอดเป็นสินค้าชุมชนต่อไปได้ มีแนวคิดที่จะพัฒนาส่วนผสมของสมุนไพร ซึ่งอาจจะเป็น ว่านหางจระเข้ หรือผักข่า ซึ่งจะต้องลองนำไปทดลองก่อน ส่วนลูกประคบก็สามารถนำสมุนไพรในท้องถิ่นมาเป็นส่วนผสมได้และก็มีแนวคิดที่จะปลูกพืชสมุนไพรเพิ่มอีกในช่วงฤดูฝน เพื่อที่จะสามารถมีพืชสมุนไพรที่เป็นวัตถุดิบมาแปรรูปได้ ไม่ต้องซื้อหาเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นการพัฒนาแปรรูปพืชสมุนไพรบนฐานทรัพยากรชีวภาพท้องถิ่น และจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรึกษากับทางผู้ใหญ่บ้านก็ได้ให้การสนับสนุนในการทำกิจกรรมในครั้งนี้ และยังบอกอีกว่าถ้าสนใจจริง ๆ จะหางบประมาณมาสนับสนุนช่วยทางกลุ่มและผลักดันให้เป็นสินค้าชุมชน



รูปที่ 4.3 ภาพกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่องการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนในการจัดทำสมุนไพรและลูกประคบแห้ง

2. แนวทางการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นสินค้าของชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลลลนที อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

จากการศึกษาคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จัดกิจกรรมเสริมความรู้และอบรมเชิงปฏิบัติการในการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นสินค้าของชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลลลนที อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จากการศึกษาพบว่า ทางกลุ่มตัวแทนเป้าหมายได้รวมกลุ่มกัน จำนวน 20 คน ร่วมกันรวมกลุ่มเพื่อการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นสินค้าของชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา

แนวทางส่งเสริมการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นสินค้าของชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลลลนที อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ทางคณะผู้วิจัยและทางกลุ่มการแปรรูปพืชสมุนไพร ได้ร่วมกันออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ เกิดมูลค่าเพิ่มในตัวผลิตภัณฑ์



ภาพที่ 4.4 แบบบรรจุภัณฑ์การทำสบู่สมุนไพร

จากการศึกษาผลการวิจัย พบว่า การรวมกลุ่มการแปรรูปพืชสมุนไพร การทำสบู่สมุนไพร กับ การทำลูกประคบแห้งสามารถผลักดันให้เป็นสินค้าชุมชนได้ เพราะว่าการกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจ ในการแปรรูป และมีแนวทางในการจัดหางบประมาณ โดยมีการปรึกษากับทางกลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งกลุ่มผู้นำ ชุมชนก็ได้ให้ความสำคัญและกำลังจะผลักดันให้เป็นสินค้าชุมชน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มพื้นที่การปลูกพืชสมุนไพร และเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย

5. อภิปรายผล

การพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรท้องถิ่น จากความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพรของชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณทิ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จากการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพด้านสมุนไพร ชุมชนมีสมุนไพรที่หลากหลายและสามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรท้องถิ่น โดยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในการทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรคือ สมุนไพร และการทำลูกประคบ ผู้เข้าร่วมอบรมมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าชุมชนมีความสนใจในการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพร จึงให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีขั้นตอนการผลิตไม่ยุ่งยาก อีกทั้งสมุนไพรที่ใช้ในการผลิตหาได้ง่ายภายในชุมชน และมีประโยชน์ในการดูแลสุขภาพและการผ่อนคลายอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของรุ่งทิวา กองสอง (2551) ที่ศึกษาความหลากหลายชนิดของพืชสมุนไพร และการใช้ประโยชน์ของชุมชน กรณีศึกษาป่าชุมชน โศกหินลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่าชุมชนได้นำพืชสมุนไพรไปใช้ในการบำบัดรักษา บำรุงร่างกายในด้านต่าง ๆ ส่วนพืชนำมาเป็นยาสมุนไพร โดยมีลักษณะการใช้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาความรู้ของคนในชุมชนหรือหมอชาเป็นผู้ออกแนะนำการใช้ประโยชน์

แนวทางการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นสินค้าของชุมชนบ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณทิ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จากการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพร คณะผู้วิจัยและชุมชนได้ร่วมกันออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า เพื่อเป็นการผลักดันผลิตภัณฑ์ให้เป็นสินค้าของชุมชน ทั้งนี้จะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวผลิตภัณฑ์ และทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักในตราของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเพิ่มมูลค่าบรรจุภัณฑ์ของสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เรื่องการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ที่กล่าวว่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นกระบวนการออกแบบเพื่อให้บรรจุภัณฑ์สินค้ามีลักษณะแตกต่างจากสินค้าคู่แข่ง ซึ่งจะช่วยสร้างความสะดุดตามประทับใจ และเป็น การเพิ่มมูลค่าของสินค้า

6. สรุปผล

จากการศึกษาพบว่า บ้านโพธิ์พัฒนา หมู่ที่ 5 ตำบลคณทิ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีความหลากหลายด้านชีวภาพพืชสมุนไพร เช่น ขมิ้น ไพล พลูดาว วานหางจรเข้ ข่า ตะไคร้ มะกรูด พัก ข้าว กระเพรา โหระพา ถั่วดาวอินคา วานชักมดลูก ผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มผู้นำชุมชนรวมทั้งประชาชน ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพร ผู้วิจัยได้ไปพัฒนาความรู้ในการแปรรูปพืชสมุนไพรจำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่ การทำสมุนไพร และลูกประคบสมุนไพรแห้ง และร่วมกัน

ออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุกัญช์ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ เกิดมูลค่าเพิ่มในตัวผลิตภัณฑ์ การศึกษาแนวทางการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นสินค้าชุมชนสามารถผลักดันให้เป็นสินค้าชุมชนได้ เพราะว่าการกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในการแปรรูป และมีแนวทางในการจัดหางบประมาณ โดยมีการปรึกษากับทางกลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งกลุ่มผู้นำชุมชนก็ได้ให้คำสำคัญ และกำลังจะผลักดันให้เป็นสินค้าชุมชน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มพื้นที่การปลูกพืชสมุนไพร และเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย

7. ข้อเสนอแนะ

1. ควรผลักดันกลุ่มการพัฒนาสินค้าด้านพืชสมุนไพรให้เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
2. ควรออกแบบบรรจุกัญช์ที่สามารถบ่งบอกถึงเรื่องราวและอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจะ เป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมช่องทางการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ OTOP

เอกสารอ้างอิง

รุ่งทิวา กองสอง. (2551). ความหลากหลายชนิดของพืชสมุนไพรและการใช้ประโยชน์ของ

ชุมชน : กรณีศึกษาป่าชุมชนโคกหินลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม.

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รังสรรค์ ชุณหวารากรณ์. (2558). โลกแห่งสมุนไพร. (ออนไลน์).

แหล่งที่มา : <http://www.angelfire.com/ri2/rangsan/preface.html>. 5 กันยายน 2556.

สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. การเพิ่มมูลค่าผลผลิตและการออกแบบ

ผลิตภัณฑ์. วันที่สืบค้น 23 มีนาคม 2559. www.ismed.or.th

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2558). งานวิจัยและการพัฒนาพืช

สมุนไพร. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.nstda.or.th/aboutus-nstda> สืบค้นเมื่อวันที่

[24 ธันวาคม 2558](http://www.nstda.or.th/aboutus-nstda).